



Competitive Examinations Centre

Savitribai Phule Pune University

MPSC Aptitude Test

(Sample Test Paper)

टीप खालील प्रश्नपत्रिका ही विद्यार्थ्यांच्या माहिती करीता नमुना प्रश्नपत्रिका म्हणून दिलेली आहे।

खाली दिलेले परिच्छेद वाचा आणि प्रत्येक परिच्छेदावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे नमूद करा. ह्या प्रश्नांची उत्तरे परिच्छेदावर आधारित असली पाहिजेत.

Read the following passages and respond to the questions that follow each passage. Your responses should be based on the passages

प्रश्न क्रमांक 1 ते 5

आपण पाहतो, प्रत्यक्ष यशप्राप्ती किंवा स्पर्धेतील विजय यापेक्षाही परिपूर्तीचे समाधान, साफल्याची भावना ही मोठी असते. काम पूर्ण झाल्याचे समाधान हीच अंतर्गत प्रेरणा होय. ध्येय साकार झाल्यावर होणा-या फलप्राप्तीपेक्षाही कार्यसिद्धीचे समाधान हे अधिक असते हेही आपण अनुभवतो. अनुचित ध्येय साध्य करण्याने खरेखुरे समाधान मिळत नाही. अंतर्गत प्रेरणा टिकाऊ असते कारण ती आतून येते आणि तिचेच रूपांतर स्वयंप्रेरणेत होते. प्रेरणा ही जाणीवपूर्वक जोपासावी लागते, तिला वेळोवेळी बळ देऊन भक्कम करावे लागते. म्हणजे मग ती प्रेरणा तुमची कार्यसिद्धी घडवून आणण्याइतकी समर्थ ठरेल. तुमची ध्येये सतत डोळ्यासमोर ठेवा आणि रोज सकाळ-संध्याकाळ त्याची उजळणी करून ती मनावर पुरती ठसवा. मान्यता आणि जबाबदारी हे दोन कार्यप्रवण करणारे महत्वाचे घटक आहेत. लोकांकडून योग्य ती दाद मिळणं; त्यांनी आदराने आणि मानाने वागवणं; संबंधित कार्य, संस्था किंवा प्रदेश याचा आपण एक घटक असल्याची आपुलकीची भावना आपल्या मनात, तसेच आपल्याबद्दल इतरांच्या मनात असणं या सर्व गोष्टी असल्या तर तुम्हाला योग्य ती मान्यता मिळाली आहे असं म्हणता येईल. जबाबदारीमुळे माणसाला आपलेपणाची आणि स्वामित्वाची जाणीव होते. त्यामुळे तो एका मोठ्या समुहाचा, जबाबदारीचा एक भाग होतो. कुठलीच जबाबदारी, बांधिलकी नसेल तर ध्येयप्राप्तीची तळमळही नाहीशी होऊन मरगळ येते. पैशाच्या स्वरूपात मिळणारी बक्षिसी ही तात्पुरते आणि अल्पकालीन समाधान देऊ शकते. अशा बक्षिसीमुळे चिरस्थायी समाधान मिळत नाही. याउलट एखादी कल्पना, योजना प्रत्यक्षात येत असलेली पाहणे ह्यातच खरा संतोष असतो. त्यामुळे आपल्याला एखादया निर्जीव वस्तूप्रमाणे वागवले जात नाही असे लोकांना वाटते. आपण एका उचित, उदात्त, चांगल्या कार्यक्रमाशी संबंधित आहोत याची त्यांना जाणीव होते. आपण काही चांगले काम करत आहोत ही भावनाच त्यांना प्रेरणा देण्यास पुरेशी ठरते.

Question Number 1 to 5

Internal motivation is the inner gratification, not for success or winning, but for the fulfilment that comes from having done it. It is a feeling of accomplishment, rather than just achieving a goal. Reaching an unworthy goal does not give the gratifying feeling. Internal motivation is lasting, because it comes from within and translates into self-motivation. Motivation needs to be identified and constantly strengthened to succeed. Keep your goals in front of you and read them morning and evening. Internal motivation comes from within. Some of the important internal motivators are a sense of responsibility, accountability, ownership, pride in performance etc. Appreciation has been considered to be a great motivator, Why is that? Because it makes a person feel good. When they feel good, their self-esteem goes up. When their self-esteem goes up, they feel motivated. It is external because it originates from outside, though its manifestations (feelings) are internal to the receiver. Pride in performance is an internal motivator. At the end of the day the person feels good because he has done a great job. Even if no one appreciates, he still feels good. In contrast, if a person does not do a good job, even if you appreciate them they still don't feel good. Our objective really is to inculcate internal motivators.

1. अंतर्गत समाधान आणि परिपूर्णता यातून कोणत्या भावनेचा उदय होतो.

- (a) स्वावलंबन
- (b) कार्यसिद्धीचे समाधान
- (c) यश किंवा जिंकणे
- (d) वरील सर्व

Inner gratification and fulfilment give rise to which of specific feeling?

- (a) Self sufficiency
- (b) Accomplishment
- (c) Success or winning
- (d) All of the above

2. अंतर्गत प्रेरणेसाठीचे महत्वाचे घटक कोणते?

- 1. आपलेपणाची भावना
- 2. ध्येयप्राप्ती
- 3. कामगिरीतील अभिमान
- 4. जबाबदारी

- (a) 1, 2, 3
- (b) 1, 2
- (c) 1, 2, 4
- (d) यापैकी नाही.

What are the essential factors of inner motivation

- a. Ownership

- b. Achieving goal
 - c. Pride in performance
 - d. Accountability
- (a) a, b, c
(b) a, b
(c) a, b, d
(d) None of above.

-
3. कार्यसिध्दीनंतर व्यक्तीला कोणत्या गोष्टीचे जास्त समाधान वाटते. योग्य पर्याय निवडा.
- (a) लोकांकडून मिळणारी दाद
(b) एखादी योजना किंवा कल्पना प्रत्यक्षात येत असलेली पाहण्याचे समाधान
(c) मन:शांती
(d) वरीलपैकी सर्व

At the end of the day person feels good because? Choose the correct alternative.

- (a) Everyone appreciates him or her
(b) He has done a great job
(c) He is at peace
(d) All of the above

-
4. खालीलपैकी उता-याचा आशय सांगणारा योग्य पर्याय निवडा.
- (a) यशस्वी होण्यासाठी अंतर्गत व बाह्य प्रेरणा महत्वाची असते.
(b) लोकांकडून मिळणारी दाद ही सर्वात मोठी प्रेरणा आहे.
(c) प्रेरणा यशाला बळकटीकरण देते.
(d) उतारा फक्त बाह्य प्रेरणेवर आधारीत आहे.

What is the gist of the passage?

- (a) Inner and outer motivation is very important for a person to be successful
(b) Appreciation has been a great motivator
(c) Motivation strengthens success
(d) It depends upon outer motivation

-
5. दुस-याकडून मिळणारी दाद ही सर्वात मोठी प्रेरणा समजली जाते. का?
- (a) स्वर्गीय आनंद प्राप्त करून देते.
(b) स्वाभिमान मुक्त करते.
(c) चांगलेपणाची भावना वाढीस लागून स्वतःबद्दल आदर वाढतो.
(d) यापैकी नाही.

Appreciation has been considered to be a great motivator why?

- (a) It makes person feel heavenly
- (b) Self esteem liberated
- (c) It makes person fill good and this self esteem goes up
- (d) None

प्रश्न क्रमांक 6 ते 8

भाषा हे माणसाला मिळालेलं एक वरदान आहे. त्याप्रमाणे तो एक शाप सुद्धा आहे. भाषा आपल्याला आपले हेतू आणि इच्छा आपल्यालोकांपर्यंत पोचवायला मदत करते. त्याचप्रमाणे आपण भाषा निष्काळजीपणाने वापरली तर ती आपल्या विषयी गैरसमज सुद्धा निर्माण करू शकते. जीभेची घसरण, अयोग्य शब्दाचा वापर, किंवा संदिग्ध शब्द आपल्याला एखाद्याचा मित्रा ऐवजी शत्रू बनवू शकते. वेगवेगळ्या प्रकारचे लोक वेगवेगळे शब्द संग्रह वापरतात. सुशिक्षितांची साधी सरळ भाषा अशिक्षितांना भंपक वाटते. अनवधानपणे आपण एखादा शब्द असा वापरतो की ऐकणारा वेगळा अर्थ लावतो. म्हणून भाषा ही निष्काळजीपणे वापरण्याची देणगी नसून ती अत्यंत काळजीपूर्वक वापरावी अशी आपल्याकडून अपेक्षा केली जाते. एखादा मूर्ख माणूसच आपल्या लोकांना अथवा परक्यांना त्याच शब्दांचा उपयोग करतो.

Question Number 6 to 8

Speech is great blessings but it can also be great curse, for while it helps us to make our intentions and desires known to our fellows, it can also, if we use it carelessly, make our attitude completely misunderstood. A slip of the tongue, the use of unusual word, or of an ambiguous word, and so on, may create an enemy where we had hoped to win a friend. Again, different classes of people use different vocabularies, and the ordinary speech of an educated may strike an uneducated listener as pompous. Unwittingly, we may use a word which bears a different meaning to our listener from what it does to men of our own class. Thus speech is not a gift to use lightly without thought, but one which demands careful handling. Only a fool will express himself alike to all kinds and conditions to men.

6. एखादा मित्र मिळवण्यासाठी खालील पैकी ही गोष्ट टाळावी.

- (a) भाषेमधील विरोधाभास
- (b) शब्दांचा बडेजाव
- (c) भाषेचे जंजाळ
- (d) भाषेतील संदिग्धता

The best way to win a friend is to avoid

- (a) irony in speech.
- (b) pomposity in speech.
- (c) verbosity in speech.
- (d) ambiguity in speech

- (c) verbosity in speech.
(d) ambiguity in speech

7. जीभेची घसरण याचा अर्थ असा की
- (a) चुकीच्या शब्दांनी निवड
(b) अनअवधानपणे केलेली चूक
(c) अविचाराने केलेली शब्दांची निवड
(d) एखाद्याला दुखावण्यासाठी केलेला शब्दांचा वापर

A 'slip of the tongue' means something said.....

- (a) Wrongly by choice.
(b) Unintentionally.
(c) Without giving proper thought.
(d) To hurt another person.

8. भाषा हा शाप असू शकतो कारण त्यामुळे ..
- (a) दुसरे दुखावले जातात.
(b) गैरसमज निर्माण होतो.
(c) निष्काळजीपणा वाढतो.
(d) आपला खरा हेतू कळून येतो.

Speech can be curse, because it can

- (a) Hurt others.
(b) Create misunderstanding.
(c) Lead to carelessness.
(d) Reveal our intentions.

प्रश्न क्रमांक 9 ते 10

नेहरूंचे व्यक्तिमत्त्व अष्टपैलू होते. त्यांना पुस्तके वाचनाचा आणि लिहिण्याचा छंद होता. त्याचप्रमाणे राजकीय आणि सामाजिक दुष्टाई व अस्तित्वात असलेली दांडगाई यांच्याशी लढायला त्यांना आवडे. नेहरूंमध्ये शास्त्रज्ञ आणि मानवतावादी यांचा पूर्ण मिलाफ झाला होता. जेव्हा जेव्हा त्यांनी सामाजिक दृष्टपणाकडे शास्त्रीय दृष्टीतून पाहिले तेव्हा तेव्हा त्यांनी असा विचार केला की आपण संपूर्ण मनुष्याची मशागत केली पाहिजे. शास्त्रज्ञ म्हणून आपल्यावर कृपावृष्टी करणारी शक्ती माणसांच्या दररोजच्या जीवनात हस्तक्षेप करते यावर त्यांचा विश्वास नव्हता. त्यांनी जरी स्वतःला नास्तिक मानले असले तरी त्यांचा आयुष्यावर व त्याचप्रमाणे निसर्गाच्या सौंदर्यावर फार मोठा विश्वास होता. त्यांना लहान मुले अतिशय आवडत. कवी वर्डस्वर्थ प्रमाणे त्यांनी लहान

मुलांना वैभवाच्या ढगांवर स्वर्गाचा प्रवेश करताना पाहिले नाही, तर त्यांना भविष्यातील उमलणाच्या कळ्या व मानवजातीची भविष्यातील आशा असे मानले.

Question Number 9 to 10

Nehru's was a many-sided personality. He enjoyed reading and writing books as much as he enjoyed fighting political and social evils or resisting tyranny. In him, the scientist and the humanist were held in perfect balance. While he kept looking at special problems from a scientific standpoint, he never forgot that we should nourish the total man. As a scientist, he refused to believe in a benevolent power interested in men's affairs. But, as a self-proclaimed non-believer, he loved affirming his faith in life and the beauty of nature. Children he adored. Unlike Wordsworth, he did not see him trailing clouds of glory from the recent sojourn in heaven. He saw them as blossoms of promise and renewal, the only hope for mankind.

9. खालीलपैकी कोणते विधान नेहरूंचा दृष्टिकोन दर्शविते ?
- विज्ञानापेक्षा मानवतावाद अधिक महत्त्वाचा आहे.
 - विज्ञान श्रेष्ठ तर मानवतावाद कनिष्ठ आहे.
 - विज्ञान आणि मानवतावाद दोघांना समान महत्त्व आहे.
 - विज्ञान आणि मानवतावाद यांच्यामध्ये काहीही साम्य नाही

Which of the statements reflects Nehru point of view?

- Humanism is more important than science.
- Science is supreme and humanism is subordinate to it.
- Science and Humanism are equally important.
- There is no ground between science and humanism.

10. या परिच्छेदात आपल्यावर कृपावृष्टी करणारी शक्ती म्हणजे
- परमेश्वराची देवी शक्ती
 - निसर्गसौंदर्य.
 - विज्ञाननिष्ठा.
 - संपूर्ण माणूस.

In this passage, 'a benevolent power interested in men's affairs' means

- A supernatural power of god.
- Beauty of nature.
- The spirit of science.
- The total man.

बायोनिक्स हे जैविक रचना व कार्यपद्धती यांचा आधार घेऊन अभियांत्रिकीयंत्रशास्त्रविषयक प्रश्नांची उत्तरे शोधून/मानवाला उपयोगी ठरतील अशा साधनांची यंत्रांची निर्मिती करण्याचे हे शास्त्र आहे/बायोनिक्स' ला 'बायोमिमेट्रिक्स' किंवा बायोमिमिक्री असेही म्हटले जातजीवशास्त्र .अनेक शाखांचा संगम असलेले नवे शास्त्र आहे ., रसायनशास्त्र, भौतिकशास्त्र, गणित, वैद्यकशास्त्र याबरोबरच इलेक्ट्रॉनिक्स, इन्फर्मेटिक्स यांसारख्या शाखांचाही समावेश होतो. 'बायोनिक' या शब्दाच्या व्युत्पत्तीबाबत दोन मते आहेत काहींच्या मते .BIOV (याचा उच्चार बयॉनया ग्रीक शब्दापासून हा शब्द तयार (बियॉन म्हणजे जैविक घटक/ तर .झाला असावा'IC' या प्रत्ययाला अर्थ त्या पद्धतीप्रमाणे) त्या प्रकारे/IN THE MANNEROF) म्हणून बायोनिक्स' तर काहींच्या मते 'बायोलॉजी' हा शब्द वापरात आला असावाकार्यपद्धती प्रतिकृती तयार करण्यापेक्षा /यंत्रणाची जैविक घटकामध्ये . त्या पद्धतीचा वापर आजच्या काळात कुठे व कसा करता येईल, यावर या शाखाचा भर आहेम्हणजे ते उपयोजन करण्यावर भर . जैविक घटकांचा अभ्यास हा महत्वपूर्ण ठरतो .देणारे शास्त्र आहे; कारण, अब्जावधी वर्षांपासून घडत आलेल्या उत्क्रांतीचा प्रक्रियेद्वारे कोट्यावधी जातीप्रजातीची निर्मिती झाली असून निसर्गाने त्यांच्यामधील घडविलेली बहु-पेशीचे रचना अतिशय गुंतागुंतीची पण त्या त्या प्रजातींना उपयुक्त ठरणारी अशी आहेया मौल्यवान माहितीच्या खजिन्याचा उपयोग करून त्याचे उपयोजन . की करणारे हे शास्त्र आहेअभियांत्रि

'बायोनिक्स' मध्ये रिन्हर्स इंजिनिअरिंग' चे तंत्र उपयोगात आणले जाते. साधारणपणे, आधी डिझाइन तयार करण्याचे व त्याप्रमाणे यंत्रे/साधने यांची निर्मिती करण्याची अशी पद्धत यंत्रशास्त्रत अवलंबिली जाते. मात्र, 'रिन्हर्स इंजिनिअरिंगच्या तंत्रामध्ये, उपलब्ध असलेल्या वस्तूच्या वा जैविक घटकाच्या रचनेचा व कार्यपद्धतीचा अभ्यास करून मग ते डिझाईन तसे का घडले असावे आणि या डिझाईनचा वापर उपयोग आणखी काही उत्पादनांच्या निर्मितीसाठी करता येईल का, याचा विचार करण्यात येतो. ही सरळ, सोपी अशी पद्धत नाही. जैविक घटकांमधील यंत्रणा आणि यंत्रशास्त्रविषयक उत्पादने यांच्यात काही मुलभूत फरक असतात, ते असे - 1) बहुतांश जैविक घटकांमध्ये वृताचीती असा आकार व बाकदारपणा/अर्धगोलाकार रचना अधिक प्रमाणात आढळतात. तर यंत्रशास्त्रात सरळ रेषा, टोकदारपणा हे अधिक प्रमाणात आढळते. 2) एकाच जैविक घटकात कठीण व मऊ (म्हणजे हाडे, मांस इत्यादी) अशी विविधता आढळते. तर यंत्रशास्त्रात साधारणपणे एकाच प्रकारचा जिन्नस अधिकाधिक प्रमाणात उपयोगात आणलेला दिसतो. 3) यंत्रशास्त्रातील उपकरणे टिकाऊ बनवण्यासाठी ती अधिक कडक/कठीण घटकांची घडलेली असतात. तर जैविक घटकांमध्ये अनेकदा त्याचा अभाव आढळला तरी ते मजबूत असतात. 4) बहुतांश जैविक घटक अनेकविध प्रकारची भूमिका पार पाडत असतात.

11. योग्य विधान निवडा.

अ) बायोनिक्स या शब्दाच्या व्याप्ती बदल विविध मते आहेत.

ब) अभियांत्रिकीच्या आधारे जैविक रचने संबंधी प्रश्नांची उत्तरे शोधणे हे कार्य बायोनिक्स मध्ये महत्वाचे आहेत.

(a) फक्त अ

(b) फक्त ब

(c) दोन्हीही नाही

(d) दोन्हीही

12. खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य पर्याय निवडा.

1) रिन्हर्स इंजिनिअरिंग मध्ये आधी डिझाईन तयार करून नंतर त्यांच्या कार्यपद्धतीवर विचार अशी पद्धत वापरण्यात येत नाही.

2) बायोनिक्समध्ये ही वरील पद्धती वापरण्यात येत नाही.

- (a) 1 हे योग्य असून 2 हे त्याचे कारण आहे.
- (b) 2 हे योग्य असून 1 हे त्याचे योग्य कारण आहे.
- (c) 1 आणि 2 हे वैयक्तीकरित्या बरोबर आहेत.
- (d) अचुक असल्याने ब ही चूक आहे.

13. इंजिनिअरिंगचे तंत्र बायोनिक्स पद्धतीमध्ये वापरणे कठीण आहे कारण....

- (a) जैविक घटकांमधील आणि यंत्रशास्त्रामधील रचनेमध्ये ब .याच प्रमाणात मुलभूत फरक जाणवतो-
- (b) यंत्रशास्त्रामध्ये कठीण आणि मऊ घटकांचा वापर एकाच वेळी वापरात आणला जावू शकत नाही .
- (c) अजून शास्त्रज्ञांना यंत्रशास्त्रात पाहिजे तितके यश मिळालेले नाही .
- (d) जैविक घटकामध्ये कडक पदार्थाचा अभाव असल्याने यंत्रशास्त्रातील घटकाप्रमाणे ती काम करू शकत नाहीत.

14. योग्य विधान निवडा .

- १) बायोनिक्स हे मुलभूत शास्त्र आहे, असे नाही.
- २) बायोनिक्स या शास्त्रामध्ये जैविक पद्धतीच्या उपाययोजनेवर जास्त भर आहे.

- (a) फक्त 1
- (b) फक्त 2
- (c) दोन्हीही नाही
- (d) दोन्हीही

15. या उता यात केंद्रवर्ती संकल्पना काय असू शकते?

- (a) रिव्हर्स इंजिनिअरिंग
- (b) बायोनिक्स आणि उपयोजन
- (c) बायोनिक्सशास्त्र आणि उत्पत्ती
- (d) निसर्गाचे श्रेष्ठत्व

प्रश्न क्रमांक 16 ते 20

खनिज तेलाच्या आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत तेलाच्या किंमतीमध्ये ज्या पद्धतीने वाढ घडून येईल त्यानुसार आपल्या देशातील डिझेलच्या बाजारभावांमध्ये वेळोवेळी थोडीथोडी वाढ करण्याचे धोरणात्मक स्वातंत्र्य तेलकंपन्यांना सरकारने अगदी अलीकडेच दिल्याने बरेच वादंग निर्माण झाले. वित्तीय तुट आटोक्यात आणण्यासाठी डिझेलवरील अनुदानांना कात्री लावणे आवश्यक असल्याने हे पाऊल उचलण्यात आल्याचे प्रतिपादन सरकार करत राहिले. तर, डिझेलचा वापर मुख्यतः वाहतुकीमध्ये होत असल्याने डिझेलच्या बाजारभावात वाढ झाली की वाहतूक खर्चात वाढ घडून येऊन परिणामी अन्नधान्यापासून ते भाजीपाल्यापर्यंत सगळ्याच वस्तूंचे भाव वाढतील आणि सध्याच्या महागाईत त्यापायी तेलच ओतले जाईल, अशा टीकेचा सार्वत्रिक भडीमार सरकारवर झाला. डिझेल तसेच पेट्रोलसारख्या तेलजन्य पदार्थांच्या बाजारभावावरील सरकारचे नियंत्रण हटवण्याचे जे धोरण आपल्या देशात राबविण्यात येते आहे त्यामागील अर्थशास्त्रीय कार्यकारणभावाचा ऊहापोह क्वचितच होतो.

कोणत्याही प्रकारची किंमत नियंत्रणाची दुसरी बाजू आणि त्याचे व्यवहारातील परिणाम नीट समजावून घेणेही आता आवश्यक बनलेले आहे.

किंमत अथवा 'किंमत व्यवस्था' हा कोणत्याही खुल्या बाजारपेठीय व्यवस्थेचा वस्तुतः प्राण असतो. खुल्या स्पर्धेवर बेतलेल्या बाजारपेठीय व्यवस्थेमध्ये बाजारपेठेतील असंख्य जिनसांचे बाजारभाव अगणित ग्राहक आणि तितकेच अगणित उत्पादक पुरवठादार यांच्या दरम्यान होणा-या असंख्य खरेदी-विक्री व्यवहाराद्वारे निश्चित होतात. या किंमती कोणत्याही त्रयस्थ यंत्रणेने कृत्रिम रित्या ठरवलेल्या नसतात. बाजारपेठीय व्यवहारांतून ठरणाऱ्या किंमती व नेहमीच खुल्या, पारदर्शक स्पर्धेद्वारे निश्चित होतात असेही नाही.

निखळ स्पर्धेला बाधा उत्पन्न करणा-या प्रवृत्ती बाजारपेठांत कार्यरत असतात. त्यांचे नानाविधी उपद्राप चालू राहतात. संगनमताने किंमती मॅनेज करणारे काही मुठभर घटक बाजारपेठेत त्यांची चलाखी दुसरीकडे दाखवत राहतात. खुल्या व निखळ स्पर्धेला अडथळा उत्पन्न करणा-या अशा प्रवृत्तीचा बंदोबस्त करण्यासाठी सरकार नाना प्रकारचे कायदे, नियम आणि नियामक यंत्रणा निर्माण करत असते. याही पुढे जाऊन काही विशिष्ट वस्तू अथवा सेवांचे बाजारभाव सरकारने कृत्रिमरित्या खालच्या पातळीवर राखणे, त्या बाजारभावांमधील वाढ हस्तक्षेप करून नियंत्रित करणे, वस्तूच्या किंमती कृत्रिम प्रकारे वाढू न देणे हे अंतिमतः अर्थव्यवस्थेच्या व्यापक हिताच्या दृष्टीने मारक ठरते. मालमत्ता, उत्पन्न, रोजगार संधी आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत स्तरांतील समाजसमूहाचे हित डोळ्यासमोर ठेवून काही वस्तूच्या किंमती नियंत्रित करणे सरकारला भाग पडत राहते. तरीसुद्धा अशी किंमत नियंत्रणे व्यवहारात किमान असावीत असेच अर्थशास्त्रीय तर्क सांगतो. कारण, अशा किंमत नियंत्रणाचे अर्थकारणात घडून नियंत्रणाची दुसरी बाजूही समजावून घ्यायला हवी.

खुल्या बाजारपेठेच्या चलनवलनानुसार निश्चित होणारा बाजारभाव सहज होण्याइतपत ज्यांची आर्थिक परिस्थिती सक्षम नाही असे समाजघटक त्या वस्तूच्या उपभोगापासून वंचित राहू नयेत यासाठी काही वस्तू व सेवांचा किंमती सरकार मुद्दामच कमी ठेवते. परंतु, या धोरणाचा लाभ व्यवहारात मात्र गरीब आणि श्रीमंत या दोघांनाही होत असतो. डिझेलसारख्या इंधनाच्या बाबतीत हेच घडते. म्हणजेच, सरकारी अनुदानाची वास्तवता ज्यांना अजिबातच गरज नाही अथवा नसते असे समाजसुद्धा स्वस्त डिझेलचा फायदा उठवतात.

मोजकेच सिंचन उपलब्ध असणारा एखादा लहान शेतकरी पंपासाठी जे अनुदानित डिझेल वापरतो तेच डिझेल अलिशान गाडी केवळ मौजेखातर उडवणारा शहरी तरुणही वापरत असतो. उत्पन्नाच्या स्तरानुसार बाजारभाव आकारणारे धोरण सरकार का राबवत नाही, असा प्रश्न अनेकजण या संदर्भात घग उपस्थित करतात

16. योग्य पर्याय निवडा.

अ. डिझेलचा वापर वाहतुकीसाठी करणे आवश्यक आहे (

ब. डिझेलच्या धोरणात्मक बदलाने वित्तीय तूट कमी होवू शकते (

क. तज्ज्ञ नसल्याने अर्थशास्त्रीय कार्यकारण भावाचा उहापोह क्वचितच होतो भारतामध्ये अर्थशास्त्रीय (

(a) फक्त अ

(b) फक्त ब

(c) दोन्हीही नाही

(d) अ आणि ब

17. बाजारपेठीय व्यवस्थेचे कोणकोणते वैशिष्ट्ये उताच्यामध्ये आलेला आहेत ?

- अ) खुली स्पर्धा हे मुलतत्व
- ब) बाजारभाव हे नियंत्रित नसतात.
- क) बाजारभावामध्ये दरवेळी पारदर्शकता असणे.
- ड) किंमत व्यवस्थेला असणारे महत्व.

- (a) ब आणि ड फक्त
- (b) अ, ब, क फक्त
- (c) ब आणि क वगळून सर्व
- (d) ड अंतर्निहित होत नाही

18. आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत लोकांचे हित लक्षात घेवून काही वस्तूच्या किंमती नियंत्रित करणे सरकारला भाग पडतेपरंतु अशी किंमत नियंत्रनाचे परिणाम नेहमीच सुलभअसतात असे नाही असे लेखकलेखिका उताच्यामध्ये का म्हणतो/? तर्काच्या आधारे जवळ जाणारा पर्याय निवडा.

- (a) अशा किंमती नियंत्रनामुळे खुल्या बाजारपेठेवर कधी कधी विपरीत परिणाम होऊ शकतात.
- (b) काही वेळाच अशा किंमती नियंत्रणाचे फायदे आर्थिक कमकुवत घटकापर्यंत पोहचतात.
- (c) अशा किंमती नियंत्रणाचे फायदे हे श्रीमंतानाही होतात.
- (d) उत्पन्नाच्या स्तरानुसार बाजारभाव आकारणारे धोरण सरकारने राबविणे गरजेचे आहे.

19. योग्य पर्याय निवडा.

- अ) या उताच्यामध्ये लेखक हा सरकारच्या विरोधी भूमिका मांडताना दिसतो आहे.
- ब) या उताच्यामध्ये लेखक सरकारच्या बाजूने भूमिका मांडताना दिसतो आहे.

- (a) अ योग्य फक्त
- (b) दोन्हीही योग्य
- (c) ब योग्य
- (d) दोन्हीही अयोग्य

20. मोजकेच सिंचन उपलब्ध असणारा एखादा लहान शेतकरी पंपासाठी जे अनुदानित डिझेल वापरतो तेच डिझेल अलिशान गाडी केवळ मौजेखातर उडविणार शहरी तरुण ही वापरत असतो हे उदाहरण लेखकाने उताच्यामध्ये का घेतले असावे .?

- (a) सरकारने केलेल्या धोरणात्मक बदलला केलेले समर्थन आहे .
- (b) सरकारने केलेल्या धोरणात्मक बदलला केलेला विरोध आहे .
- (c) सरकारचे आर्थिक नितीची सर्व धोरणे कशी चुकीची आहेत हे दाखविण्यासाठी .
- (d) समाजाचा धनाड्य वर्ग सरकारी योजनांचा कसा लाभ घेतो हे दाखविण्यासाठी.

21. श्री. व सौ. पाटील यांची कविता व सचिन अशी दोन अपत्ये आहेत. सचिनने प्रियांकाशी लग्न केले व प्रियांका ही श्री. जाधव यांची मुलगी आहे. श्री. जाधव यांचे मयुरी बरोबर लग्न झालेले असून अजय व निखिल ही विपुल आणि मयुरीचे अपत्ये आहेत. पूनम आणि लता या सचिन आणि प्रियांकाच्या मुली आहेत. तर विपुलचे लताशी नाते कोणते?

- (a) आईकडचे आजोबा
- (b) काका
- (c) नात
- (d) वरीलपैकी कोणतेही नाही.

Mr and Mrs Patil has two children Kavita and Sachin, Sachin has married to Priyanka who is daughter of Mr Jadhav who is married to Mayuri, Ajay and Nikhil are the children of Vipul and Mayuri. Poonam and Lata are daughters of Sachin and Priyanka. What is the relation of Vipul with Lata?

- (a) Maternal Grandfather
- (b) Uncle
- (c) Granddaughter
- (d) None of these

22. किती 4 अंकी संख्यांमध्ये '4' ही संख्या फक्त एकदाच येते?

- (a) 2916
- (b) 2673
- (c) 5832
- (d) 2048

In how many 4-digit numbers the digit '4' appears only once?

- (a) 2916
- (b) 2673
- (c) 5832
- (d) 2048

23. 2016 या वर्षात मंगळवार किंवा गुरुवार 53 वेळेस असण्याची संभाव्यता काय?

- (a) 2/7
- (b) 3/7

(c) 4/7

(d) वरीलपैकी एकही नाही

What is the probability of appearing 53 Tuesday or Thursday in year 2016?

(a) 2/7

(b) 3/7

(c) 4/7

(d) None of the above

24. एका व्यक्तीने 8 रूपये प्रतिलीटर या दराने 20 लिटर दूध घेतले. त्याने ते 10 रूपयाला घुसळून घेतले. त्यापासून त्याला 5 किलोग्रॅम क्रीम व 20 लीटर टोन्ड दूध मिळाले. जर त्याने क्रीम 30 रूपये प्रतिकिलोग्रॅम व टोन्ड दूध 4 रूपये प्रतिलीटर या दराने विकले. तर त्याचा किती नफा झाला?

(a) 25%

(b) 33.33%

(c) 37.5%

(d) 35.3%

A person bought 20 liters of milk at the rate of Rs. 8 per liter. He got it churned after spending Rs. 10 and 5 kg of cream and 20 liters of toned milk were obtained. If he sold the cream at Rs. 30 per kg and toned milk at Rs. 4 per liter, his profit in the transaction is:

(a) 25%

(b) 33.33%

(c) 37.5%

(d) 35.3%

25. अजय एकटा एक काम 6 दिवसात पूर्ण करतो आणि भूषण एकटा ते काम 8 दिवसात पूर्ण करतो. त्या कामाची एकूण किंमत 3200 रूपये एवढी आहे. चेतनच्या मदतीने त्यांनी ते काम 3 दिवसात पूर्ण केले. तर चेतनला त्यापैकी किती पैसे द्यावे लागतील?

(a) 375 रूपये

(b) 400 रूपये

(c) 600 रूपये

(d) 800 रूपये

Ajay alone can do a piece of work in 6 days and Bhushan alone in 8 days. The total cost of that work is Rs. 3200. With the help of Chetan, they completed the work in 3 days. How much out of that amount is to be paid to Chetan?

(a) Rs. 375

(b) Rs. 400

(c) Rs.600

(d) Rs. 800

26. एका चतुर व्यापा-याने त्याचा माल मूळ किंमतीपेक्षा 50% ने जास्त लिहून ठेवला आहे. तो उधारीवर माल विकतो व 10% ची सवलत देतो. लगेचच पैसे मिळवण्यासाठी तो आणखी 10% ची सवलत कमी केलेल्या किंमतीवर देतो. जर त्याला या व्यवहारात 43 रूपयांचा नफा होत असेल, तर मालाची मूळ किंमत किती?

- (a) 210 रूपये
- (b) 300 रूपये
- (c) 200 रूपये
- (d) यापैकी नाही

A wise trader marks his product 50% above its cost. He sells the product on credit and allows 10% trade discount. In order to ensure prompt payment, he further gives 10% discount on the reduced price. If he makes a profit of Rs. 47 from the transaction, then the cost price of the product is

- (a) Rs. 210
- (b) Rs. 300
- (c) Rs. 200
- (d) None of the Above

27. 20 व्यक्तींच्या गटाला 20 मिठाईचे तुकडे वितरित करायची आहेत. वितरणाच्या नियमानुसार प्रत्येक पुरुषाला 3 तुकडे, प्रत्येक स्त्रीला 2 तुकडे आणि प्रत्येक अर्भकाला अर्धा तुकडा द्यायचा आहे. वरील अटीवरून खालीलपैकी कोणता क्रम, योग्य असेल?

- (a) 6 अर्भक, 11 स्त्रिया, 3 पुरुष
- (b) 7 स्त्रिया, 4 पुरुष, 9 अर्भक
- (c) 5 स्त्रिया, 1 पुरुष, 14 अर्भक
- (d) 1 पुरुष, 16 अर्भक, 3 स्त्रिया

There are 20 pieces of sweets to be given out to a group of 20 persons. However, the rule of distribution is that a man gets exactly 3 sweets, a woman gets 2 sweets and an infant gets half a piece of sweet. Which of the following gives the correct combination of men, women and infant satisfying all the conditions?

- (a) 6 infants, 4 women and 3 men
- (b) 7 women, 4 men and 9 infants
- (c) 5 women, 1 man and 14 infants
- (d) 1 man, 16 infants and 3 women

28. विधाने : सर्व घड्याळे चावी आहेत.

सर्व चाव्या मांजरे आहेत.

काही वटवाघुळे मांजरे आहेत.

निष्कर्ष :

- I) काही मांजरे घड्याळे आहेत.
- II) सर्व चाव्या घड्याळे आहेत.

- III) काही वटवाघुळे घड्याळे आहेत.
IV) काही वटवाघुळे चाब्या असण्याची शक्यता आहे.

- (a) सर्व निष्कर्ष सत्य
(b) फक्त I आणि IV सत्य
(c) फक्त II आणि III सत्य
(d) एकही निष्कर्ष सत्य नाही

Statements: All Watches are Keys
All Keys are Cats
Some Bats are Cats

Conclusion:

- I) Some Cats are watches.
II) All Keys are Watches
III) Some Bats are watches
IV) Some Bats being Key is a possibility.

- (a) All conclusions are true
(b) Only I and IV follows
(c) Only II and III follows
(d) None of the conclusions follows

29. खाली दिलेल्या तालिकेमध्ये एक संख्या चुकीची आहे. ती संख्या ओळखा.

107, 109, 113, 127, 131, 137, 141, 149, 151, 157, 163, 167, 173

- (a) 127
(b) 131
(c) 141
(d) 163

One term in the number series is wrong. Find out the wrong term.

107, 109, 113, 127, 131, 137, 141, 149, 151, 157, 163, 167, 173

- (a) 127
(b) 131
(c) 141
(d) 163

30. 25000/- द.सा.द.शे. 8% दराने दोन वर्षाकरता सरळ व्याजाने व चक्रवाढ व्याजाने गुंतवल्यास मिळणाऱ्या व्याजात किती फरक असेल?

- (a) 150/-
- (b) 160/-
- (c) 260/-
- (d) 180/-

How much will be the difference in the interest if 25000/- is invested for two years at 8% per year with simple interest and compound interest?

- (a) 150/-
- (b) 160/-
- (c) 260/-
- (d) 180/-

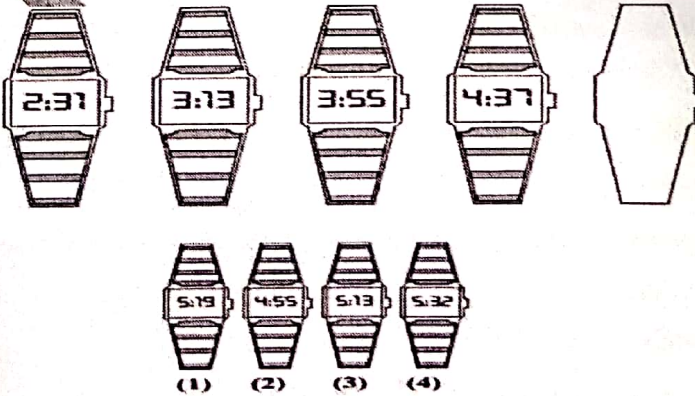
31. एक व्यक्ती 12 किमी अंतर 3किमी/तास, 18 किमी अंतर 9 किमी/तास आणि 24 किमी अंतर 4 किमी/तास या वेगाने पार करते. तर संपूर्ण अंतर पार करतानाचा सरासरी वेग किती?

- (a) 4.2 किमी/तास
- (b) 4.4 किमी/तास
- (c) 4.5 किमी/तास
- (d) 4 किमी/तास

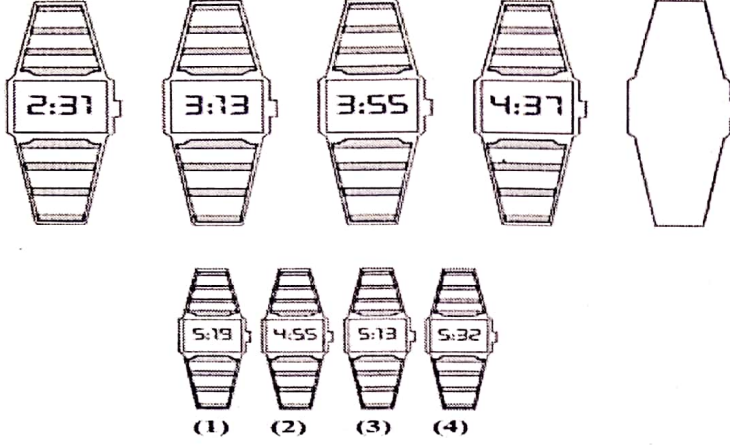
A person 12km at 3km/hr, 18km at 9km/hr and 24 km at 4km/hr. Find the average speed in covering the whole distance.

- (a) 4.2 km/hr
- (b) 4.4.km/hr
- (c) 4.5 km/hr
- (d) 4 km/hr

32. शेवटच्या घड्याळाने कोणती वेळ दाखवली पाहिजे ?



What time should the missing watch read?



33. जर 30 माणसे एक काम 27 दिवसांत करत असतील, तर त्या कामाच्या तीनपटकाम 18 माणसे मिळून किती दिवसांत पूर्ण करतील?

- (a) 138
- (b) 140
- (c) 135
- (d) 145

If 30 men do a piece of work in 27 days, in what time (days) can 18 men do another piece of work 3 times as great?

- (a) 138
- (b) 140
- (c) 135
- (d) 145

फ्रान्सिस, जगदीश, रहिम, लता आणि मालती हे पाच मित्र सहा पाय-यांच्या जिन्यावरून चढत आहेत. कोणत्याही पायरीवर दोघेजण उभे नाहीत. लता मालतीपेक्षा एक पायरी खाली आहे. रहिम जगदीशपेक्षा दोन पायच्या खाली आहे. फ्रान्सिस रहिम पेक्षा एक पायरी वर आहे. जगदीश रहिमपेक्षा जितका वर आहे तितकीच लता रहिमपेक्षा खालती आहे तर...

Five friends Francis, Jagdish, Rahim, Lata and Malati are climbing a staircase of six ladders. Two persons are not standing on any ladder. Lata is standing one ladder below Malati, Rahim is standing two ladders below Jagdish. Francis is one ladder above Rahim. Jagdish is as much above Rahim as Lata is below Rahim.

34. खालून वर कोणत्या क्रमाने लोक उभे आहेत?

- (a) जगदीश - फ्रान्सिस - रहिम - मालती - लता
- (b) मालती - लता - फ्रान्सिस - रहिम - जगदीश
- (c) जगदीश - फ्रान्सिस - मालती - रहिम - लता
- (d) लता - मालती - रहिम - फ्रान्सिस - जगदीश

What is the sequence of persons from bottom to top?

- (a) Jagdish - Francis - Rahim - Malati-Lata
- (b) Malati-Lata - Francis - Rahim - Jagdish
- (c) Jagdish - Francis - Malati- Rahim - Lata
- (c) Lata - Malati - Rahim- Francis – Jagdish

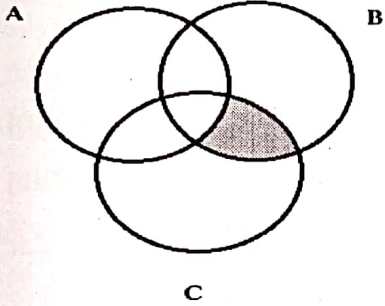
35. कोणती पायरी रिकामी आहे?

- (a) कोणतीही पायरी
- (b) सर्वात वरची पायरी
- (c) सर्वात खालची पायरी
- (d) सर्वात वरची किंवा सर्वात खालची पायरी

Which ladder is vacant ?

- (a) Any ladder
- (b) Topmost ladder
- (c) Lowermost
- (d) Topmost or Lowermost ladder

36. एका विज्ञान वर्गातील विद्यार्थ्यांनी दाखवलेली करिअरसंबंधी आवड देन आकृतीमध्ये दिली आहे.

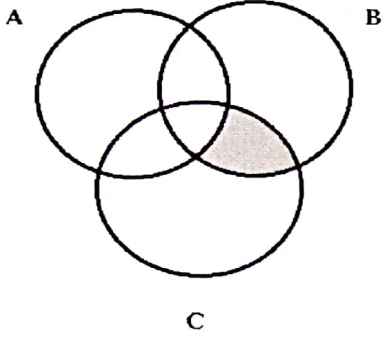


(A) इंजिनिअरिंग (B) मेडिकल (C) ऑग्रिकल्चर

छायांकित भागावरून काय निष्कर्ष काढाल?

- (a) मेडिकल व ऑग्रिकल्चरची आवड असणारे विद्यार्थी
- (b) इंजिनिअरिंग व मेडिकलची आवड असणारे विद्यार्थी
- (c) मेडिकल व ऑग्रिकल्चरची आवड असणारे परंतु इंजिनिअरिंगची आवड नसणारे विद्यार्थी
- (d) इंजिनिअरिंग, मेडिकल व ऑग्रिकल्चरची आवड असणारे विद्यार्थी

The students of science class showed their career interest as in venn diagram



A) Engineering B) Medical C) Agriculture

Shaded area shows :

- (a) Students having interest in Medical and Agriculture
- (b) Students having interest in Engineering and Medical
- (c) Students having interest in Medical and Agriculture but not in Agriculture
- (d) Students having interest in Engineering, Medical and Agriculture

37. गोपाळ, अहमद, जॉन, राम, कृष्ण हे शेतकरी, वकील, डॉक्टर, शिक्षक आणि फोटोग्राफर असे व्यवसाय करतातप्रत्येकजण वेगळा .
व्यवसाय करतात

- A) जॉन हा गोपाळ व राम यांच्यापेक्षा श्रीमंत असून तो वकील आहे .
- B) शेतकरी सर्वात श्रीमंत आहे .
- C) सर्वात गरीब माणूस फोटोग्राफर आहे
- D) गोपाळ हा डॉक्टर असून अहमद हा फोटोग्राफर आहे .
- E) जॉन हा गोपाळपेक्षा श्रीमंत असून कृष्णाएवढा श्रीमंत नाही .

खालीलपैकी कोण शेतकरी आहे ?

- (a) राम
- (b) गोपाळ
- (c) अहमद
- (d) कृष्ण

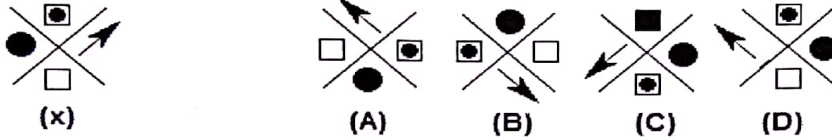
Gopal, Ahmad, John, Ram, Krishna are doing different professions as farmer, Advocate, Doctor, Teacher and Photographer. Each one does different professions.

- A) John is richer than Gopal and Ram and is Advocate.
- B) Farmer is richest.
- C) The poorest person is photographer.
- D) Gopal is a Doctor and Ahmad is photographer.
- E) John is richer than Gopal but not as rich as Krishna.

Who amongst the following is a farmer?

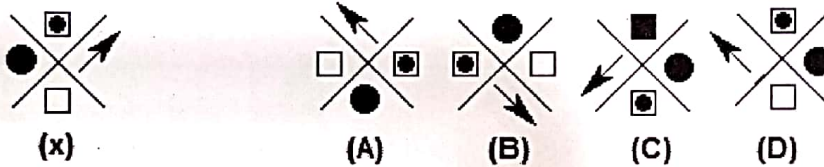
- (a) Ram
- (b) Gopal
- (c) Ahmad
- (d) Krishna

38. आकृती (x) फिरवल्यानंतर कशी दिसेल? योग्य पर्याय निवडा



- (a) फक्त (A)
- (b) फक्त (C)
- (c) फक्त (D)
- (d) यापैकी नाही

How will the key figure (x) look like after rotation? Choose the correct option.



- (a) Only (A)
- (b) Only (C)
- (c) Only (D)
- (d) None of the above

39. दिलेली मालिकेमध्ये रिकाम्या जागेत कोणती संख्या येईल?

B02, _____, J30, P68, V130

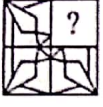
- (a) D10
- (b) D09
- (c) F09
- (d) F10

What number should fill the blank in a given series?

B02, _____, J30, P68, V130

- (a) D10
- (b) D09
- (c) F09
- (d) F10

40. खाली रिक्तजागी कोणती आकृती येईल ते ओळखा



(X)



a)



b)

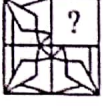


c)



d)

Select missing figure from answer figures:



(X)



a)



b)



c)



d)

41. खालील पर्यायामधून नामसाधित क्रियापदांचा गट कोणता?

१) अनुवादणे, अंकुरणे, फुलणे, फळणे.

२) माणसाळणे, विखारणे, पाणानणे, सुखावणे.

३) लांबणे, अखुडणे, गढूळणे, उंचावणे.

४) एकारणे, वेडावणे, स्थिरावणे, रोडावणे.

पर्यायी उत्तरे :

a) फक्त १

b) फक्त २

c) १ व २

d) २, ३, ४

42. 'कुर्निसात' या शब्दाचा योग्य अर्थ कोणता?

a) अंत

b) सलाम

c) आदर

d) पराक्रम

43. खालीलपैकी काय शब्द ओळखा.

a) मंडई

b) मट्टा

c) मंडाले

d) गुंडी

44. खालीलपैकी सत्य विधाने ओळखा.

१) सकर्मक कर्तरी प्रयोग भूतकाळी वाक्यात अढळून येतो.

२) प्रधानकर्तृक कर्मणी प्रयोग भूतकाळी व विध्यर्थी वाक्यात होत नाही.

पर्यायी उत्तरे :

a) फक्त १ बरोबर

b) फक्त २ बरोबर

c) दोन्ही बरोबर

d) दोन्हीही नाही.

45. 'हातचे सोडून पळत्याच्या पाठीस लागणे' या म्हणीस समानार्थी म्हण पुढीलपैकी कोणती?
a) उथळ पाण्याल खळखळाट फार b) अर्धी टाकून सगळीला धावणे
c) दुरुन डोंगर साजरे d) हाजीर तो वजीर

46. खालीलपैकी मिश्रवाक्य कोणते?
१) तू जे बोलतोस योग्य नाही.
२) रामाचा जन्म हे शब्द ऐकूनच दशरथाला आनंद झाला.
३) क्रांतिकारांनी पाणाची आहुती दिली म्हणून भारताला स्वातंत्र्य मिळाले.
पर्यायी उत्तरे :
a) फक्त १ b) फक्त २
c) फक्त १, ३ d) वरीलपैकी सर्व

47. 'जर पाऊस पडू लागला, तर मोर नाचू लागतील.' अधोरेखित वाक्याचा प्रकार ओळखा.
a) संयुक्त वाक्य b) मिश्र वाक्य
c) मुख्य वाक्य d) गौण वाक्य

48. पुढील सामासिक शब्दांचे लिंग क्रमाने ओळखा.
जोगती, कलत्र, गहू
a) पुल्लिंग, नपुसक लिंग, पुल्लिंग b) स्त्रीलिंग, पुल्लिंग, नपुसक लिंग
c) स्त्रीलिंग, स्त्रीलिंग, नपुसक लिंग d) पुल्लिंग, स्त्रीलिंग, नपुसक लिंग

49. "जेव्हा घाम गाळावा तेव्हाच खायला भाकर मिळते."
वरील क्रियाविशेषण वाक्याचा प्रकार ओळखा.
a) कालदर्शक b) संकेतदर्शक
c) कारणदर्शक d) उद्देशदर्शक

50. खालीलपैकी शब्दाच्या अनेकवचनांचा अचूक पर्याय निवडा.
१) पिसू - पिसा
२) मोती - मोत्ये
३) आसू - आसवे
४) केळे - केळे
पर्यायी उत्तरे :
a) फक्त १ बरोबर b) फक्त २ बरोबर
c) फक्त २, ३ बरोबर d) फक्त १, ३, ४ बरोबर